

Naučná stezka Oborou Hvězda, informační tabule č..6 - OSOBNOSTI V HISTORII HVĚZDY

([Personalities in the History of Hvězda](#) - information in English)

Počátkem 30. let 16. stol. byla císařem **Ferdinandem I. Habsburským** založena na území lesa Malejova Nová obora, k níž bylo vysázeno směrem ku Praze dubové stromořadí (mohlo jít ale také o průsek ve stávajícím dubovém lese).

V roce 1547 místodržícím v českém království se stal **Ferdinand Tyrolský** (*1529 - †1592), druhorozený syn císaře Ferdinanda I. a Anny Jagellonské. Arcivévoda Ferdinand získal od libockého záduší další pozemky rozšiřující oboru Hvězda v západní rovině části, kde byl poté založen rybník. V červnu 1555 (datum je uváděno od 25. do 28.) byl Ferdinandem Tyrolským položen základní kámen letohrádku Hvězda, jež sám vymyslel a zaměřil („mit eigener hand abgemessen und cirkuliert“, viz práce D. Schönherra ze studia archivu místodržitelství v Innsbruchu, 1876). Zároveň se stavbou loveckého zámku se pod ním buduje okrasná zahrada, která nikdy nebyla dobudována, ve které se staví míčovna na způsob jedenácti arkádami otevřené salla terreny, sloužící později za stáje pro koně, v jihozápadním nároží pak studna, poblíž zámku byla osazena voliéra, v terénní depresi po těžbě kamene u letohrádku se staví samostatný objekt kuchyně a budovy pro služebnictvo, později hájovna čp.86. Inspiraci zřejmě našel v obdobných stavbách z nichž jedna je známa z Říma.

Hradním stavitelem v roce 1555 je **Hans Tirol**, toho stíhá v roce 1556 **Bonifác Wohlmüt**, vlastní zednické práce na letohrádku řídí **Juan Maria del Pambio**, ve druhé polovině roku 1556 se ujímá vedení stavebních prací na letohrádku **Giovanni Luchese**. Na konci roku 1556 je hrubá stavba téměř hotova, v dalších letech se objevily především problémy s pokrytím střechy, od tohoto roku se také plně začíná provádět štuková výzdoba zámku, která byla dokončena r. 1563, krásu štukové výzdoby líčí i emfatická báseň současníka Jana Sixta z Lerchenfelsu. Štukové práce provedli Italové **Giovanni de Spatz** a **Pietro Ferrabosco**. V roce 1557 Ferdinand Tyrolský nechal svými dvořany kopat základy a stavět kamennou oborní zeď místo dosavadního dřevěného plotu svými dvořany, mezi nimi byl i **Pavel z Korkyně**, ten zaznamenal tuto událost ve svých pamětech.

V roce 1563 patrně končí dostavba oborní zdi. Obora měla zpočátku pouze Libockou bránu, která ji spojovala s Pražským hradem. Později (rok 1574 kdy dochází k bourání části ohradní zdi O. Avostalisem je nejistý) byla proražena i brána proti Bílé hoře. V roce 1570 na jaře předložil **Bonifác Wohlmüt** Maximiliánovi II. model nové střechy letohrádku, stavba však nebyla realizována. Téhož roku se nástupcem hradního stavitele Bonifáce Wohlmuta se stal **Oldřich Avostalis**.

V roce 1575 nastupuje na český trůn **Maximilián II.** († 1576) a po něm i **Rudolf II.** si nechávají přivážet denně na Pražský hrad vodu ze studánky ve Hvězdě. K tomu byla zbudována i obloukovitě vedená cesta napříč paprskovité dispoziční hlavní cest, později sloužila také jako cesta do lomů. Později byl vybudován vodovod z Hvězdy a z Hostivice až na pražský Hrad. Za obou panovníků se Hvězda zvelebila a koná se tu řada loveckých akcí a slavností.

V roce 1576 žatecký lékař **Jakub Špan ze Španova** (1539-1576, některé prameny 1530-1575) dedikuje arcivévodovi Ferdinandu svou báseň „Ferdinandopyrgum“, která se dotýká i popisu obory. První známější Jeho Milosti Císařské hajný a bažantník v Bubenči byl **Hanuš Christl**. Roku 1599 si stěžoval prezidentu české komory Štěpánu Jiřímu ze Šternberka na nedostatečný plat a zabezpečení. Před rokem 1610 byl ustanoven oborníkem v oboře Hvězda.

V roce 1611 král **Matyáš**, který nemohl vjet do uzavřeného Pražského hradu se ubytoval v letohrádku, v oboře pohostil lid, který ho vítal. Při opanování Prahy Matyášem proběhly slavnosti v oboře.

V létě 1620 při příležitosti svatomarkétské pouti pořádal zde **Bedřich Falcký** slavnosti, vylézal na nejvyšší stromy za ptačími hnízdy, zúčastnil se veselice a tančil s venkovskými děvčaty, před letohrádkem večer uspořádal ohňostroj.

1628 **Ferdinand II.** dává opravit, resp. znovu vyzvednout celou střechu letohrádku Hvězda. Letohrádek s největší pravděpodobností dostal barokní báň s lucernou. V roce 1631 dvorní malíř **Jonas Falk** vymaloval v letohrádku bělohorskou bitvu. Koncem roku 1652 **Ferdinand III.** vítá v oboře německé kurfiřty, pořádá pro ně v oboře hony a slavnosti, při kterých na ně působí ve prospěch svého syna na blížícím se sněmu v Regensburgu (Řezno). Roku 1674 v sále II. patra zámku byl nahrazen Falckův obraz cyklem třinácti obrazů od dvorního malíře **Filipa Mazance** zachycující především události třicetileté války. Začátkem 18. stol. o oboru pečují oborník **Kryštof Jan Švarz**, bydlící v domě za libockou branou, postaveném současně s oborní zdí. V roce 1717 Po úmrtí K. J. Švarze byl ze tří uchazečů o toto místo vybrán nejvyšším lovčím O. F. Popelem z Lobkovic **Josef Grünfeld**, sloužící dosud na císařově poděbradském panství s měsíčním platem 5 zl. a 3 kr. s dovolením krmiti si na účet císařské píce 3 krávy a jednoho koně a držeti při vratech pivní šenk. Nejvyšším nadřízeným (lovčího) zůstal vrchní lesmistr **Baltazar David Otto z Ottensfeldů**. V letech 1717-1718 políř **Jakub Ant. Canevalle** se přesvědčuje o pravdivosti oborníkovy podání, zjišťuje, že téměř 1000 sáhů oborní zdi potřebuje opravu, zatím bude ale stačit opravit 200 sáhů, komora poukazuje částku 600 zlatých. Ten v roce 1723 také postavil v podélné ose obory svatomarkétskou

(břevnovskou) bránu. Opravu střechy letohrádku i oborníkova domu na níž vypracovává rozpočet **Tomáš Stubner** na toto poukazuje v těchto letech komora také potřebnou částku. V roce 1722 stavební písař **J. J. Dienebier** shledává ve Hvězdě nedostatek mladých porostů a snaží se tomu odpomoci založením dvou ohrazených školek, v nichž převládá dub, což bylo převážným složením oborních porostů. Z roku 1723 pochází první zatím známé půdorysné zobrazení obory Hvězda, zachycené na plánu **Fr. Ant. Leopolda Klosse**, týkající se hradního vodovodu a jeho okolí. Plán zachycuje celý průběh vodovodu od Hostivice až k Hradu, jednak přívod vody užitkové, pak také ale vody pitné přímo z Hvězdy a Liboce. Zachycuje i rybníky v dolní části obory, stavby v oboře, které později zanikly, lomy atd. Především však ještě funkční systém alejí ve tvaru hvězdy. V oboře jsou dle plánu pouze listnáče, převládá dub a i na severovýchodě a východě za oborní zdí je uváděn dubový les, což odpovídá přirozenému složení lesních porostů.

Za slezské války v oboře v r. 1744 tábořilo pruské vojsko **Fridricha II. Velikého** s 80 000 mužů, dvě noci pobyl v letohrádku. Ten tu měl hlavní stan při obléhání Prahy i v roce 1757, Hvězda byla svědkem krvavé bitvy při stahování pruských vojsk z Prahy po porážce u Kolína (18. června). Stromy v oboře byly téměř vykáceny, Prusové zde káceli stromy po šest týdnů.

F. Bretschneider v roce 1775 zhotovuje pro stavební úřad podrobný plán Hvězdy s uvedením kultur a výměr. Na rozdíl od předchozího plánu Klossova zde již částečně mizí typické hvězdovité uspořádání alejí, na některých z nich jsou nyní nová příležitostná pole (Neu angelegte Felder). Je zde také oborníkova zahrada se stromy. Je tu také vyznačen lom, v dolní části pak vyschlý rybníček (Ausgetroknetes Teuchl), dnes obnovený.

V roce 1779 navštěvuje při inspekční cestě Hvězdu císař **Josef II.** a na jeho příkaz byl letohrádek svěřen vojenskému eráru a proměněn v prachárnu (1780), okna byla zazděna, barokní střecha s lucernami byla odstraněna a dostala nynější nižší podobu s nápadnými hromosvody, letohrádek byl opevněn a zdmi kolem cesty spojen s bývalou kuchyní, přeměněnou na strážnici. Okolo letohrádku byly vykáceny stromy do vzdálenosti 60 kroků a dozorcí obory, kterého nyní jmenoval nejvyšší lovčí bylo zde zakázáno střílet zvěř. Tento zásah byl pro Hvězdu devastační.

Po smrti císaře Josefa II. (1790) si zámecké hejtmanství vymohlo na císaři **Leopoldovi II.** vrácení správy obory, která byla znovu otevřena veřejnosti. Jen samotný letohrádek byl střežen vojenskou hlídkou. V roce 1820 český malíř **Antonín Pucherna** zobrazil hostinec v oboře Hvězda, za ním je na obraze sad a stodola. V roce 1838 malíř **W. Kandler** zachytil pohled od Liboce na letohrádek s domem bývalé kuchyně v lomu.

Okolo r. 1860 **prof. MUDr. Ottokar Nickerl** vytváří kolorovanou kresbu spodní části obory Hvězda a v ní sběru brouků *Lytta vesicatoria* ("španělské mušky"), ty se používaly k výrobě afrodiziak. Na obraze je zachycen v pozadí i kostel sv. Šebestiána v Liboci i obrázek letohrádku v té době. V roce 1867 konservátor památek **J. E. Vocel** podal Českému zemskému výboru a Ústřední památkové komisi ve Vídni memorandum k záchraně Hvězdy, tehdy ještě stále prachárny.

O „císařském letohrádku v oboře Hvězdě v Praze“ psal v roce 1868 s cílem o jeho poznání a záchranu tajemník pražské Krasoumné jednoty **Cornelius Schöffner**, stejně tak jako tato, tak i řada dalších historických studií v tomto období spojovala chybně vznik letohrádku s dobou Jiřího z Poděbrad a rodem Šternberků. Z let 1899 až 1909 existuje řada podrobných zpráv popisující stav lesních porostů (**Zapletal, Bartoš, Antonín Bohutínský, Fr. Matouš**) včetně porostních map. **Antonín Bohutínský** byl od r. 1878 ve státních službách, byl dvorním radou a zemským inspektorem lesů a inspektorem lesnického vyučování v Čechách. Vyučoval na pražské německé technice a od r. 1894 byl dlouholetým ústředním jednatelem České lesnické jednoty. Publikoval řadu prací z lesního a vodního hospodářství, mezi nimi vyniká práce „Pěstění lesů“ z r. 1900.

Po roce 1918 byla správa obory převzata Správou pražského hradu, zajištěna nejnutnějšími opravami a slouží malířskému oddělení Památníku národního odboje. Jen nejnaléhavější údržbu obory provádí v tu dobu hradní zahradník **K. Hájek s lesním Fr. Matoušem**, jenž jako poslední požíval ještě obnovených deputátních výhod.

1. srpna 1923 do obory nastupuje jako správce bývalý legionář **Jaroslav Němeček**. Již před 1. světovou válkou získal cenné zkušenosti v oboru zahradnictví ve Francii. Ten konstatuje, že poslední větší výsadby byly provedeny ve Hvězdě před asi 60 lety, jsou vytáhlé a přehoustlé. Začínají se provádět probírky od libocké brány směrem k jihu. Citát z jeho pamětí: "Tento zásah do stavu stromové vyvolal u návštěvníků mnoho nepříznivých posudků. Poukazovali kanceláři prezidenta na skutečnost, že obora Hvězda je v okolí Prahy jediný les v přírodním stavu, který by měl býti i nadále tak zachován". Nový správce uskutečňuje nutné probírky zanedbaných a náletových porostů dřevin, zlepšuje stav stávajících cest, čímž omezuje vstup do mladých porostů veřejnosti. Obnovuje školky mezi pražskou a bělohorskou branou, kam přenáší pěstování sazenic ze zrušených školek v dolní části Hvězdy. Vysazuje na místech po smrčínách zničených mniškou černé borovice (1927), odstraňuje jírovce před letohrádkem Hvězda, vysázené zde pro ochranu a maskování prachárny.

V roce 1928 slovinický architekt **Josip Plečnik** dal souhlas s úpravou a rozšířením hlavního průhledu od letohrádku k Břevnovské bráně a dalším úpravám. V roce 1934-35 proběhly ohledací práce v letohrádku a salla terreně, prováděl je hradní stavitel **Karel Fiala** (1862-1939), zjistil zde řadu hrobů, zeď, ohrazující libosad od letohrádku až k potoku dole, zakončení asi rybníčkem.

26.2.1937 ve stavebním výboru za účasti presidenta Dr. E. Beneše přednesl architekt **Dr. O. Fierlinger** svůj návrh na přeměnu Hvězdy v sad určený pro lidovou zábavu. Plán předpokládal rozsáhlé kácení porostů, zřízení lesního amfiteátru, rozsáhlého dětského hřiště,

letní kavárny, menších zábavních podniků, koupaliště v SZ části, budovu bývalé kuchyně pak upravit pro turistický ruch a zahradnických úprav území. Oponuje mu **arch. Pavel Janák** i prezident Beneš s tím, že by Hvězda měla zůstat lesem, jež nevyžaduje mnoho udržování.

Na úpravu trojice průhledu s cestami navázala úprava plochy před letohrádkem. (**P. Janák, J. Sokol, O. Fierlinger**, dále pak **Z. Wirth, J. Sucharda, J. Němeček**). V letech 1948 až 1952 došlo ke stavebním úpravám letohrádku dle projektu prof. arch. Pavla Janáka, v r. 1955 podle jeho projektu bylo rekonstruováno giardinetto před letohrádkem.. Proběhla prohlídka obory zaměřená na odborné posouzení porostů a k návrhu na oživení oborní vegetace. Provedla Vysoká škola zemědělského a lesního inženýrství v Praze, **prof. Ing. Karel Zlatuška, Doc. Ing. Dr. Bohumil Kavka**, ředitel Státních výzkumných ústavů zahradnických, **I. Píša a Ing. Zatloukal** z Lesní správy Lány. V roce 1983 **Ing. Eduard Průša CSc.** vypracoval studii "Pěstování lesa v oboře Hvězda" jako zásadní práci, která měla změnit neutěšený stav v oboře, kritizoval neprovádění obnovy lesa, ponechávání nepůvodních a stanovištně nevhodných dřevin a další negativní jevy. V roce 1987 **Doc. Ing. Ant. Příhoda CSc.** zpracoval analýzu zdravotního stavu lesa, konstatuje problematický stav lesních porostů.

Naučná stezka "Oborou Hvězda":

1. [Přírodní obory porosty](#)

2. [Oborou Hvězda a její historie](#)

[informační tabule u vstupu do letohrádku Hvězda](#)